

УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ
ЕТАПІ.

Андрій БУТИРСЬКИЙ, Ірина БУТИРСЬКА,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці (Україна)
a.butyrskiy@chnu.edu.ua; i.butyrska@chnu.edu.ua

UKRAINIAN-HUNGARIAN RELATIONS AT THE PRESENT
STAGE.

Iryna BUTYRSKA, Andrii BUTYRSKYI
Chernivtsi National Yuriy Fedkovytch University,
Chernivtsi (Ukraine)
Researcher ID: T-6709-2018; ORCID ID: 0000-0002-3225-7017
Researcher ID: D-9848-2016; ORCID ID: 0000-0002-6827-9939

Андрей Бутырский, Ирина Бутырская. Украинско-венгерские отношения на современном этапе. Цель исследования. В статье раскрыты особенности отношений Украины и Венгрии на современном этапе, выявлены проблемы, возникающие в украинско-венгерских отношениях и предложены пути их решения. Спецификой темы обусловлен комплексный подход к применению методов исследования, среди которых: *формально-логический*, с помощью которого выяснено суть законодательных актов, которые непосредственно влияют на отношения Украины и Венгрии. С помощью метода *анализа* выявлены положительные и отрицательные черты института двойного гражданства. Применение *сравнительно-правового метода* позволило исследовать перспективные решения так называемого «языкового вопроса» в Украине. **Научная новизна.** Впервые раскрыты особенности отношений Украины и Венгрии в контексте происходящих в законодательстве Украины изменений, исследовано влияние принятия новых законодательных актов в Украине на украинско-венгерские отношения. **Выводы.** Аргументировано, что вопрос с двойным гражданством в Украине требует немедленного реагирования со стороны законодателя, поскольку правовая неопределенность в вопросе ответственности за двойное гражданство, что имеет место на сегодняшний день, приводит к хаосу и беспорядку в этой сфере правового регулирования. Отмечено, что права национальных меньшинств, проживающих в Закарпатье, должны быть защищены, однако с учетом интересов национальной безопасности Украины.

Ключевые слова: Украина, Венгрия, украинско-венгерские отношения, двойное гражданство, государственный язык.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Міжнародні відносини України з її найближчими сусідами завжди є актуальними, особливо у контексті прагнення нашої держави до інтеграції до Європейського Союзу (далі – ЄС). Останнім часом можна констатувати загострення відносин України та Угорщини в контексті захисту прав національних меншин Закарпаття, зокрема, щодо мовного питання, а також у зв'язку з необхідністю вирішення питання подвійного громадянства України та Угорщини. У цьому контексті особливого значення набувають наукові дослідження українсько-угорських відносин на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українсько-угорські відносини стали предметом дослідження як політологів та істориків, так і юристів, про що свідчить постійне зростання кількості публікацій з даної тематики. Не можна не відзначити тут ґрунтовні наукові дослідження вчених Інституту політичних та етносоціальних досліджень НАН України, зокрема праці Ф.М. Рудича. Також багато своїх публікацій українсько-угорським відносинам присвячує Д.І. Ткач, за авторством якого у 2004 р. побачила світ монографія «Сучасна Угорщина в контексті суспільних трансформацій», а на сучасному етапі Д.І. Ткач продовжує дослідження даної проблематики. Також серед дослідників українсько-

угорських відносин слід відзначити Є. Кіш, В. Білана, Н. Шипку та інших.

Метою даного дослідження є розкриття особливостей відносин України та Угорщини на сучасному етапі, виявлення проблем, що виникають в українсько-угорських відносинах та вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Угорщина однією з перших наших сусідів – країн ЄС уклала з Україною ще у 2007 р. двосторонню угоду про правила місцевого прикордонного руху¹, яка успішно реалізовується на практиці. Усвідомлюючи важливість цієї Угоди як для економічного співробітництва, так і для підтримання традиційних культурних та гуманітарних зв'язків мешканців прикордонних районів двох країн, а також з огляду на практичну відсутність негативного впливу застосування Угоди на міграційну та безпекову ситуацію в країні Уряд Угорщини не планує вносити до неї зміни, незважаючи на негативний висновок ЄК в частині визначення глибини прикордонної смуги з угорської сторони кордону, а саме 50 км².

В цілому Україна та Угорщина як держави-сусіди постійно здійснюють співробітництво, спрямоване на встановлення взаємних зв'язків в основних сферах співробітництва, систематично ведеться договірна робота, підписуються двосторонні угоди та договори, спрямова-

¹Uhoda mizh Kabinetom Ministriv Ukrainy ta Uriadom Uhorskoj Respubliki pro pravyla mistsevoho prykordonnoho rukhu vid 18.09.2007 [Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Government of the Republic of Hungary on the rules of local border traffic of 18.09.2007], URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/348_072 (application date: 01.10.2018) [in Ukrainian].

²Tkach D. I. Ukrainsko-uhorski stosunki novitnoi doby [Ukrainian-Hungarian relations of the modern age], *Naukovyi visnyk dyplomatychnoi akademii Ukrainy [Scientific Herald of the Diplomatic Academy of Ukraine]*, 2009, Vyp. 15, P. 84 [in Ukrainian].

ні на покращення становища громадян наших країн. Разом з тим, на сучасному етапі доводиться констатувати загострення українсько-угорських відносин, зокрема, в частині забезпечення прав національних меншин, що вимагає нагального розв'язання.

Більшість представників угорських національних меншин в Україні проживають на Закарпатті, яке знаходиться біля кордону з Угорщиною, що зумовлює підвищений інтерес з боку угорської влади до даного регіону. Ця зацікавленість, як відзначає Н. Шипка, є традиційною для Угорщини і зумовлена історичним та географічним факторами, адже протягом століть Закарпаття входило до складу Угорської держави. Захист прав угорських національних меншин за кордоном є одним з головних напрямків зовнішньої політики Угорщини. Будапешт підтримує «двонаправлену інтеграцію» угорських спільнот, що має на меті збереження етнічних угорців у місцях їх теперішнього проживання, їхню повноцінну участь у житті держави, громадянами якої вони є, але разом з цим зміцнення власної національно-культурної самобутності, свідомості належності до єдиної угорської нації³.

Актуальним на сьогоднішній день у відносинах України та Угорщини є питання подвійного громадянства. 19 вересня 2018 р. в мережі «Інтернет» оприлюднено відео, на якому зафіксовано момент видачі громадянам України у консульстві Угорщини у Береговому угорських паспортів. При цьому вони вголос присягали на вірність Угорщині. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін з цього приводу відзначив, що консул Угорщини, який фігурує на відео з видачею українцям угорських паспортів, не залишиться в Україні. 20 вересня міністр закордонних справ Угорщини Петер Сіярто після скандалу з видачею у Береговому угорських паспортів закарпатським угорцям заявив про можливість заходів з боку Угорщини про уповільнення інтеграції України в ЄС і НАТО⁴.

Громадянство як стійкий зв'язок між особою та державою, що проявляється у взаємних правах та обов'язках, забезпечує, з одного боку, необхідні умови для реалізації всього обсягу належних громадянам прав і свобод, а, з іншого боку – вимагає від громадян виконання ними відповідних обов'язків перед своєю державою.

Подвійне (або множинне) громадянство є явищем, коли одна і та сама особа одночасно є громадянином декількох держав. У контексті світового досвіду, інститут подвійного громадянства на сьогоднішній день є досить поширеним явищем, яке об'єктивно обумовлене процесами глобалізації та світової інтеграції. Також на поширення даного інституту суттєво впливає міграція, особливо коли мова йде про масову міграцію.

Питання подвійного громадянства є дуже дискусій-

ним, оскільки має як цілий ряд переваг, так і численні недоліки. До переваг слід віднести можливість особи користуватися безвізовим режимом у країнах, з якими є відповідні міжнародні домовленості країн громадянства людини; можливість офіційно працювати на постійній основі у декількох країнах, залежно від міжнародних домовленостей країн; додаткові гарантії реалізації та захисту прав громадян з подвійним громадянством. Однак збільшення прав таких громадян неминує призводить до збільшення і їх обов'язків. Тут мова йде і про оподаткування, і про військову службу. Непоодинокими є випадки на практиці, коли людина з подвійним громадянством опиняється у непростій юридичній ситуації і вимушена або сплачувати податки одночасно в обох країнах свого громадянства, або нести військову службу у збройних силах обох держав.

З позиції класичного підходу, множинне громадянство є правовою аномалією, оскільки тут не може бути повноти прав і обов'язків як для громадян, так і для держави. Особа, яка має громадянство двох або більше країн, реально використовує права лише держави постійного проживання й не може виконувати одночасно обов'язки (інколи навіть несумісні) держав, громадянство яких вона має, чим виявляє неповагу або підриває суверенітет відповідної держави. А це, у свою чергу, породжує суперечності у визначенні правового статусу громадянина, що може призвести до конфліктів між державами стосовно їх громадян⁵.

Говорячи про недоліки подвійного громадянства, не можна оминати проблеми, що можуть виникнути в умовах збройних конфліктів. За таких умов кожна держава в праві вимагати від свого громадянина виконання військового обов'язку, однак що робити, коли виконання військового обов'язку перед однією державою вимагає від особи-біпатрида вчинення дій проти іншої держави? Очевидно, що у такій ситуації військовозобов'язана особа з подвійним громадянством з необхідністю порушить свої обов'язки перед однією з держав свого громадянства.

Занепокоєння українською стороною питанням подвійного громадянства угорців зумовлено тим, що у пресі систематично з'являються повідомлення про можливі плани Угорщини на Закарпатті: «Попри публічну демократичну позицію, влада Угорщини розраховує на реалізацію проекту надання Закарпаттю статусу автономії, а відтак – перехід області під малярську юрисдикцію легальним шляхом. Згідно з розрахунками Будапешта, 100 тисяч репатрійованих угорських закарпатців забезпечать позитивний результат у голосуванні за надання краю прав самоврядності. Якщо ж Закарпатська область здобуде автономію у складі України, міжнародне право дозволяє провести референдум про подальше політичне самовизначення громад краю»⁶.

³ Shypka N. Uhorska natsionalna menshyna yak chynnyk formuvannia ukrainsko-uhorskykh mizhderzhavnykh politychnykh vidnosyn (1991–2006 rr.) [The Hungarian national minority as a factor in the formation of Ukrainian-Hungarian interstate political relations (1991–2006)], *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku [Ukrainian national idea: realities and prospects of development]*, Lviv: Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika», 2007, Vyp. 19, P. 209 [in Ukrainian].

⁴ Uhorshchyna pro “pasportnyi skandal”: v Ukraini podvine hromadianstvo – ne zlochyn [Hungary on the “passport scandal”: in Ukraine, dual citizenship is not a crime], *Ukrinform*, URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2549098-ugorsina-pro-pasportnij-skandal-v-ukraini-podvine-gromadianstvo-ne-zlocin.html> (application date: 14.10.2018) [in Ukrainian].

⁵ Piskun I. I. Mnozhynne hromadianstvo: pozytyvni ta nehatyvni naslidky [Multilingual citizenship: positive and negative consequences], *Naukovi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav [Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs]*, 2013, № 2, P. 403 [in Ukrainian].

⁶ Uhorshchyna maie namir lehalno vidibraty Zakarpattia. Infografika [Hungary intends to legally select Transcarpathia. Infographics], *Volynski novyny: pershe informatsiine ahentstvo [Volyn News: The First Information Agency]*, URL: <https://www.volynnews.com/news/policy/uhorshchyna-planuye-lehalno-vidibraty-zakarpattia-infografika/> (application date: 14.10.2018) [in Ukrainian].

З цього приводу слід відзначити, що на сьогоднішній день в Україні, з одного боку, наявність подвійного громадянства не допускається, а, з іншого боку – жоден законодавчий акт не передбачає відповідальності для осіб з подвійним громадянством. Закон України «Про громадянство України» у ст. 19 визначає добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави як одну з підстав для втрати громадянства України. Однак, по-перше, жоден нормативно-правовий акт не передбачає обов'язок компетентних органів іншої держави повідомити Україну про факт такого набуття; по-друге, ані Кримінальний кодекс України, ані Кодекс України про адміністративні правопорушення не передбачають такого складу правопорушення, як набуття громадянства іншої держави громадянином України. Тобто Закон України «Про громадянство України», по суті, забороняє набуття громадянами України подвійного громадянства, але санкції з механізму її застосування у законодавстві не прописано. А норма права, яка не містить санкцію за її порушення, як відомо, є малоефективною. Отже, як зазначає О.В. Ткаля, попри відсутність прямої дозвільної норми мати подвійне (множинне) громадянство, залишається можливість «кмітливим» українцям перебувати у стійкому політико-правовому зв'язку одразу з декількома державами⁷. Вважаємо, що дане питання вимагає належного реагування з боку законодавця, оскільки правова невизначеність у питанні відповідальності за подвійне громадянство, що має місце на сьогоднішній день, призводить до хаосу і безладу у цій сфері правового регулювання.

Напрочуд гострим і болючим є також так зване «мовне питання». 28 лютого 2018 р. Конституційний суд України визнав Закон України «Про засади державної мовної політики» (так званий закон «Колесніченка-Ківалова») неконституційним через порушення Верховною Радою процедури його розгляду та ухвалення. Відтоді і по сьогоднішній день в Україні нема чинного закону про державну мову.

Голова угорського МЗС Пітер Сійярто у червні 2018 р. зазначив, що Будапешт не хоче, щоб боротьба з російським впливом відображалась на угорській меншині. Угорщина буде опиратись, якщо на зміну скасованому мовному «закону Ківалова-Колесніченка» буде ухвалено закон, який не надасть угорській мові можливого статусу офіційної в певних регіонах. Про це заявив міністр закордонних справ Угорщини Пітер Сійярто в інтерв'ю «Європейській правді»⁸.

4 жовтня 2018 р. Верховна Рада України проголосувала за проект закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 5670-д у першому читанні. У ч. 2 ст. 1 даного законопроекту передбачається, що статус української мови як єдиної держав-

ної мови не може бути підставою для заперечення мовних прав і потреб осіб, що належать до національних меншин. Разом із Законом України «Про освіту», де «гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної і загальної середньої освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідного корінного народу» (ст. 7, п. 1, абз. 3), на думку В. Бойчука, «... ми отримуємо повну рівність і законні права мови національних меншин і державної української мови. Але ж Конституція України стверджує, що державна мова у нас одна і такої рівності бути не може. Мовою навчання має бути державна мова, а мова національних меншин може вивчатися як елемент навчання. Чому ж тоді закладають міну сповільненої дії у мовному законі і замість об'єднаного чинника ми знову хочемо помилятися»⁹. Насправді, практичну реалізацію даного закону ми зможемо побачити тільки після його прийняття та введення в дію, і, відповідно, тільки тоді можна буде робити перші висновки щодо забезпечення прав угорців в Україні.

Цілком логічно та зрозуміло, що Угорщина піклується про збереження національної ідентичності угорців України, однак необхідно зважати на те, що європейські цінності передбачають не лише захист прав національних меншин щодо збереження їх ідентичності, але і необхідність забезпечення інклюзивного розвитку представників цих меншин, створення умов для їх інтеграції у суспільство, протидію будь-яким формам ізоляції, що веде до дискримінації. З цього приводу український дипломат і політик, двічі Міністр закордонних справ України, Віце-Президент Парламентської асамблеї «Східного партнерства» Б. Тарасюк у своєму інтерв'ю угорській газеті «Мадяр Немзет» наголосив, що необхідно дивитися на всі ці вимоги, а не вибирати лише одну з них: «Я добре знаю базовий українсько-угорський договір і декларацію про забезпечення прав нацменшин. Давайте говорити не лише про статтю 10 щодо забезпечення можливостей для навчання своїй рідній мові чи своєю рідною мовою, які й надалі будуть гарантовані. Давайте бачити і статтю 9, яка говорить про обов'язок вивчення державної мови»¹⁰.

Висновки. Таким чином, Україна та Угорщина як держави-сусіди постійно здійснюють співробітництво, спрямоване на встановлення взаємних зв'язків в основних сферах співробітництва, систематично ведеться договірна робота, підписуються двосторонні угоди та договори, спрямовані на покращення становища громадян наших країн. Разом з тим, на сучасному етапі доводиться констатувати загострення українсько-угорських відносин, зокрема, в частині забезпечення прав національних меншин, що вимагає нагального розв'язання. Питання з подвійним громадянством вимагає негайного

⁷ Tkalia O.V. Teoretychni ta praktychni problemy mnozhynnoho hromadianstva [Theoretical and practical problems of multiple citizenship]. *Liudyna, suspilstvo, derzhava: publichno-pravovyi aspekt: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "VIII Prybuzki yurydychni chytannia"* [Human, society, state: public-legal aspect: materials of the International scientific and practical conference "VIII Private Legal Readings"], vidp. red. O.V. Kozachenko, Mykolaiv: Ilion, 2012, P.197–199 [in Ukrainian].

⁸ Uhorshchyna vymahatyme vid Ukrainy ofitsiinoho statusu uhorskoï mowy v novomu movnomu zakonі [Hungary will require from Ukraine the official status of the Hungarian language in the new language law], *TSN.ua*, URL: <https://tsn.ua/svit/ugorschina-vimagatime-vid-ukrayini-ofitsiynogo-statusu-ugorskoyi-movi-u-novomu-movnomu-zakoni-1176621.html> (application date: 01.10.2018) [in Ukrainian].

⁹ Boichuk V. Zakonoproekt № 5670-d "Pro movy..." mozhe staty "troianskym konem" [Draft Law No. 5670-d "On Languages ..." may become a "Trojan horse"], *Slovo Prosvity* [Word of Enlightenment], 26.03.2018, URL: <http://slovoprosvity.org/2018/03/26/zakonoproekt-5670-d-pro-movy-mozhe-staty-troyanskym-konem/> (application date: 04.10.2018) [in Ukrainian].

¹⁰ Pro ukraïnsko-uhorski stosunki: prychny pohirshennia: z interv'iu Borysa Tarasiuka uhorskiï hazeti "Madiar Nemzet", shcho opublikovane 25 lystopada [On Ukrainian-Hungarian relations: causes of deterioration: Borys Tarasyuk interviewed Hungarian newspaper "Madyar Nemzet", published on November 25], URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/top-net/pro-ukrayinsko-ugorski-stosunki-prychyny-pogirshennya> (application date: 01.10.2018) [in Ukrainian].

реагування з боку законодавця, оскільки правова невідповідність у питанні відповідальності за подвійне громадянство, що має місце на сьогоднішній день, призводить до хаосу і безладу у цій сфері правового регулювання. Права національних меншин, що проживають у Закарпатті, повинні бути захищені, однак із урахуванням інтересів національної безпеки України.

Andrii Butyrskiy, Iryna Butyrskaya. Ukrainian-Hungarian relations at the present stage. The actuality of topic. International relations of Ukraine with its closest neighbors are always relevant, especially in the context of our country's aspiration to integrate into the European Union. Recently, we can state the aggravation of relations between Ukraine and Hungary in the context of protecting the rights of national minorities of Transcarpathia, in particular, with regard to the linguistic issue, as well as in connection with the need to address the issue of dual citizenship of Ukraine and Hungary. In this context scientific studies of Ukrainian-Hungarian relations at the present stage are of particular importance. **The aim of the study.** The article reveals the peculiarities of the relations between Ukraine and Hungary at the present stage, reveals the problems arising in the Ukrainian-Hungarian relations and elaborates proposals for their solution. The specificity of the topic is determined by a comprehensive approach to the application of **research methods**, among which: *formal logic*, which clarifies the essence of legislative acts that directly affect the relations between Ukraine and Hungary. Using the method of *analysis*, the positive and negative features of the institute of dual citizenship were identified. The application of the *comparative legal* method made it possible to explore the prospects for solving the so-called "language issue" in Ukraine. **Scientific novelty.** The peculiarities of the relations between Ukraine and Hungary in the context of changes taking place in the legislation of Ukraine were first disclosed, the influence of the adoption of new legislative acts in Ukraine on the Ukrainian-Hungarian relations was researched. **Conclusions.** Thus, Ukraine and Hungary as neighboring states are constantly implementing cooperation aimed at establishing mutual relations in the key areas of co-operation, systematic contractual work, bilateral agreements and agreements aimed at improving the situation of the citizens of our countries. At the same time, at the present stage, it is necessary to note the aggravation of Ukrainian-Hungarian relations, in particular, with regard to ensuring the rights of national minorities, which requires urgent resolution. It is argued that the issue of dual citizenship in Ukraine requires immediate reaction from the legislator, since the legal uncertainty regarding the issue of responsibility for dual citizenship that takes place today

leads to chaos and disorder in this area of legal regulation. It is emphasized that the rights of national minorities living in Transcarpathia should be protected, but taking into account the interests of Ukraine's national security.

Key words: Ukraine, Hungary, Ukrainian-Hungarian relations, dual citizenship, state language.

Бутирський Андрій – доктор юридичних наук, доцент. Працює суддею Господарського суду Чернівецької області. Практичну та наукову діяльність поєднує з викладацькою, працюючи на посаді професора кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Автор понад 80 праць наукового та навчально-методичного характеру, з яких 3 монографії (у тому числі 1 англійською мовою). Коло наукових інтересів: господарське право, господарське процесуальне право, міжнародне право, судове право.

Butyrskiy Andrii – Doctor of Law, Associate Professor. Is a judge of the Economic Court of the Chernivtsi region. Combines practical and scientific activities with teaching one, working as a professor of Private Law Department at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Is the author of more than 80 works of scientific and educational-methodical nature, including 3 monographs (one of them in English). Sphere of scientific interests: commercial law, commercial procedure law, international law, judicial law.

Бутирська Ірина – кандидат юридичних наук, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Наукову та викладацьку роботу поєднує з практичною, здійснюючи адвокатську діяльність. Автор понад 40 наукових та навчально-методичних праць, у тому числі 1 монографії. Коло наукових інтересів: господарське право, господарське процесуальне право, міжнародне право.

Butyrskaya Iryna – PhD in Law, assistant of Procedure Law Department at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Combines scientific and teaching activities with practical one, working as an advocate. Is the author of more than 40 scientific and educational-methodical works, including 1 monograph. Sphere of scientific interests: commercial law, commercial procedure law, international law.

Received: 23.10.2018

Advance Access Published: December, 2018

© A. Butyrskiy, I. Butyrskaya, 2018